

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
- Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/1887	01 september 1994

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 31/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

vld
[REDACTED]

Kolonel - KLu

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 3 18 66 34

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

31/94

(Afgesloten 011400 SEP 1994)

Bosnië-Herzegovina

Zoals verwacht heeft de Bosnisch-Servische bevolking in overgrote meerderheid de door de internationale Contactgroep voorgestelde opdeling van Bosnië-Herzegovina verworpen bij het referendum dat het afgelopen weekeinde over deze kwestie is gehouden. De Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic heeft onderstreept dat het verzet van de Bosnische Serviërs slechts de beoogde territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina betreft, en niet het vredesplan als geheel. Hij stelde te verwachten dat de Contactgroep een nieuwe ontwerpkaart zal presenteren, op basis waarvan mogelijk (vervolg)onderhandelingen kunnen worden gevoerd.

Karadzic heeft de afgelopen dagen gewaarschuwd dat een eventuele opheffing van het embargo op wapenleveranties aan de Bosnische Moslims in zijn visie zou leiden tot een snelle nederlaag voor de Moslims. In dat geval zouden de Serviërs en Kroaten volgens Karadzic Bosnië-Herzegovina onderling opdelen. Overigens dreigde hij in dat geval ook met het kidnappen van UNPROFOR-leden en met wapengeweld tegen VN- en NAVO-vliegtuigen. Karadzic stelde tevens dat, indien "Joegoslavië" de boycotmaatregelen tegen de Bosnische Serviërs in stand houdt, zijn eenheden de Moslim-enclaves in oost-Bosnië zullen afsnijden van aanvoer van goederen.

Met deze uitspraken wil Karadzic onderzoeken in hoeverre hij bijstelling van de voorstellen van de Contactgroep kan afdwingen. Daarbij hoopt hij onder meer duidelijk te maken dat de Bosnische Serviërs, ondanks hun internationale isolement, er ook bij opheffing van het wapenembargo tegen de Moslims op rekenen in militair opzicht de overhand te houden. Wellicht wil hij bewerkstelligen dat de landen die een bijdrage leveren aan UNPROFOR of anderszins bij de hulpverlening aan de Moslims betrokken zijn, druk zullen uitoefenen op de Contactgroep (en "Joegoslavië") om een escalatie in de Bosnische burgeroorlog in de door Karadzic genoemde zin te vermijden. De Contactgroep heeft echter aangegeven dat voorstellen voor een ingrijpende herziening van haar vredesplan niet aanvaardbaar zijn.

Bosnisch-Servische politici hebben hun verzet tegen het voorstel van de Contactgroep gemotiveerd met het argument dat het de Serviërs onvoldoende en territoriaal onsamenhangend gebied zou toewijzen. In een recente verklaring worden echter ook economische motieven genoemd. Er wordt op gewezen dat het door de Contactgroep aan Moslims en Kroaten toebedeelde gebied het leeuwedeel van de natuurlijke hulpbronnen bevat. Zo zouden alle reserves aan lood, zink, olie en bruinkool, evenals de meeste energiecentrales buiten het "Servische" gebied vallen. Daardoor zou het Bosnisch-Servische gebied economisch niet levensvatbaar zijn.

De Servische premier Marjanovic heeft gesteld dat "alles erop wijst dat de Bosnisch-Servische politieke leiding niet de belangen van het Servische volk aldaar, noch van het volk van "Joegoslavië" vertegenwoordigt". Deze uitspraak bevestigt eerdere vermoedens dat "Joegoslavië" wil aansturen op vervanging van Karadzic c.s., indien dezen blijven volharden in hun verzet tegen het voorstel van

[REDACTED]

de Contactgroep. Betwijfeld moet echter worden of een politiek geloofwaardige vervanger voor Karadzic kan worden gevonden, die bereid is de door "Joegoslavië" voorgestane koers te volgen.

De leider van de gematigde oppositionele Servische Democratische Partij, Djindjic, heeft voorgesteld dat de Bosnische Serviërs het recht krijgen een confederatie met Servië aan te gaan indien zij alsnog met het voorstel van de Contactgroep instemmen. Hij gaf aan dat de Bosnische Moslims en Kroaten eveneens het voornemen hebben een confederatief staatsverband te vormen met Kroatië. Volgens Djindjic zou een eventuele toekomstige Servische confederatie, die in zijn visie overigens de soevereiniteit van Bosnië-Herzegovina niet zou aantasten, de Bosnische Serviërs stimuleren alsnog met het plan van de Contactgroep in te stemmen.

Ook de voorzitter van het Servische parlement, Tomic (een lid van de Socialistische Partij van president Milosevic) heeft een voorstel langs de door Djindjic geschetste lijnen gedaan. Hij stelde dat de internationale gemeenschap bereid is in te stemmen met toetreding van de Bosnisch-Servische gebieden tot de "Joegoslavische Federatie", indien de bewoners van die gebieden het vredesplan alsnog aanvaarden. De betreffende gebieden zouden dan weliswaar geen deel uitmaken van Servië, maar wèl onder bescherming vallen van de federale organen, zoals de "Joegoslavische" strijdkrachten. Betwijfeld moet worden of de internationale gemeenschap met een Servische confederatie in de door Djindjic en Tomic voorgestelde zin zal willen instemmen.

Een recent commentaar in het "Joegoslavische" tijdschrift "Vreme" speculeert over de positie van de Bosnisch-Servische opperbevelhebber Mladic. Er wordt op gewezen dat hij zich nog niet openlijk heeft uitgesproken over het voorstel van de Contactgroep en bovendien absent is geweest bij belangrijke bijeenkomsten, zoals die van het Bosnisch-Servische parlement toen dat het betreffende voorstel besprak. Onderstreept werd dat deze afwezigheid contrasteert met de opstelling van Mladic ten aanzien van het Vance-Owenplan van vorig jaar, waarvan hij openlijk, eveneens tijdens een parlementszitting, afstand nam.

In het betreffende artikel wordt gespeculeerd over de motieven van Mladic. Gesteld wordt dat de snelle carrière die Mladic de afgelopen jaren heeft gemaakt, erop wijst dat hij nauwe banden heeft met Milosevic. Er zou echter nu sprake zijn van een breuk, veroorzaakt door de druk van Milosevic op de Bosnische Serviërs ten gunste van het voorstel van de Contactgroep. Volgens het artikel heeft Mladic zelfs gedreigd met militaire operaties tegen "Joegoslavië" als reactie op de "Joegoslavische" boycotmaatregelen. "Vreme" zinspeelde erop dat Mladic mogelijk een militaire coup wil uitvoeren. In het midden werd gelaten of deze dan gericht zou zijn tegen de Bosnisch-Servische of de "Joegoslavische" politieke leiding. Er zijn overigens geen aanwijzingen dat Mladic daadwerkelijk een militaire coup voorbereidt.

In het verleden heeft Mladic herhaaldelijk substantiële territoriale concessies door de Bosnisch-Servische leiding afgewezen. Het ligt dan ook voor de hand dat hij de huidige opstelling van Milosevic afkeurt. Indien Mladic echter openlijk stelling neemt tegen de Servische president, zou dit hervatting van de "Joegoslavische" militaire assistentie aan de Bosnische Serviërs bemoeilijken. Het langdurig uitblijven van die steun zou de inzetbaarheid van de eenheden van Mladic op termijn aanzienlijk aantasten.

[REDACTED]

Een door Bosnische Moslims uitgegeven blad heeft de Bosnische Kroaten ervan beschuldigd de overeenkomst tot vorming van een Federatie met de Moslims slechts te willen uitvoeren in de door Moslims gedomineerde gedeelten van Bosnië-Herzegovina. In de "Kroatische" delen van die republiek zou door de Kroaten onverminderd naar autonomie worden gestreefd. In het betreffende blad werd de Bosnische president Izetbegovic geciteerd dat hij overweegt de Bosnische strijdkrachten tegen de Kroaten in te zetten indien de Federatie niet verder gestalte krijgt. Het betreffende blad is van islamitisch-fundamentalistische signatuur. Het is derhalve niet uitgesloten dat het citaat van Izetbegovic gefingeerd is met als doel de verdeeldheid tussen Kroaten en Moslims aan te wakkeren.

Het lijkt evenwel weinig twijfel dat de betrekkingen tussen Kroaten en Moslims inderdaad gespannen zijn en blijven. Zo wordt volgens Kroatische bewoners van Vitez (centraal-Bosnië) ook nu nog door Moslim-eenheden vuur uitgebracht op door Kroaten bewoonde delen van de stad. Daarentegen zouden de Bosnisch-Kroatische eenheden (HVO) bij het nabijgelegen Gornji Vakuf nieuwe loopgraven aanleggen tegenover Moslim-stellingen. De bevelhebber van de HVO, Roso, heeft onderstreept dat zijn eenheden niet bereid zijn voor Izetbegovic te sterven. Roso stelde er op te vertrouwen dat alle strijdkrachten van de Federatie, en derhalve ook de HVO, gebruik kunnen maken van een eventuele opheffing van het wapenembargo tegen de Federatie. De uitspraken van Roso geven aan dat ook de Bosnische Kroaten kans zien om na opheffing van het wapenembargo geavanceerde wapensystemen te verwerven. Anderzijds moeten zij er rekening mee houden dat de wapens die de Moslims dan aanschaffen, in een later stadium ook tegen de Kroaten kunnen worden ingezet.

Overigens hebben zowel Izetbegovic als zijn militaire bevelhebber Delic aangegeven bezwaren te hebben tegen eventuele opheffing van het wapenembargo. Volgens Izetbegovic is dit in militair oogpunt niet noodzakelijk, omdat ook onder het embargo-regime in de praktijk voldoende mogelijkheden bestaan om wapens te verwerven. Zo zouden de Bosnische strijdkrachten nu reeds evenveel mortieren bezitten als de Bosnisch-Servische eenheden. De gevolgen van opheffing van het embargo zouden volgens Izetbegovic op korte termijn echter te ongunstig zijn. Hij noemde met name de terugtrekking van UNPROFOR die waarschijnlijk op opheffing van het wapenembargo zou volgen, en de daarna te verwachten intensivering van de Servische aanvallen. Om die reden heeft de Bosnische premier Silajdzic inmiddels gesteld dat terugtrekking van UNPROFOR geen automatisch gevolg van opheffing van het wapenembargo moet zijn. Ook Delic uitte de vrees dat opheffing van het embargo de oorlog in Bosnië-Herzegovina zou verlengen in plaats van bekorten. Deze uitspraken zijn opvallend, omdat juist de Moslims de afgelopen maanden herhaaldelijk hebben gepleit voor opheffing van het embargo.

De leiding van de Bosnische strijdkrachten heeft aangekondigd in de toekomst ook vrouwen op te gaan leiden voor militaire taken. Dit zou gebeuren op vrijwillige basis. Onderstreept werd dat deze maatregel niet is ingegeven door tekorten aan mannelijk personeel. In de praktijk kan deze overweging toch een rol hebben gespeeld. Zoals bekend heeft Delic aangekondigd in toenemende mate over te gaan tot offensieve oorlogvoering; daardoor zou zijn behoefte aan personeel groter worden. Izetbegovic heeft onlangs aangekondigd dat hij streeft naar een omvang van de krijgsmacht van 200.000 man; naar schatting bedraagt de huidige sterkte ruim 80.000 man. In ieder geval wordt aangenomen dat door het besluit vrouwen op te nemen de slagkracht van de Bosnische strijdkrachten kan worden vergroot, doordat meer mannen beschikbaar komen voor daadwerkelijke inzet aan het front

[REDACTED]

ciële status te willen aanvaarden, maar daaraan zou hij enkele voorwaarden hebben verbonden. Zo zou hij hebben aangedrongen op een economisch betekenisvolle verlichting van de sancties tegen zijn land, zoals opheffing van de olieboycot. Ook zou hij inspraak hebben geëist bij de keuze van de nationaliteit van dergelijke waarnemers. Deze zouden in zijn visie ook toezicht moeten gaan houden op het embargo tegen wapenleveranties aan de Bosnische Moslims. Vermoedelijk zullen deze voorwaarden voor de Veiligheidsraad onaanvaardbaar zijn.

Overigens heeft de bovengenoemde "Joegoslavische" brief opnieuw aanleiding gegeven tot felle kritiek van extreem-nationalistische zijde op Milosevic. Deze zou afbreuk doen aan de solidariteit en eensgezindheid van het Servische volk. De leider van de nationalistische Radicale Partij, Seselj, heeft de leden van het Servische politie-apparaat en de strijdkrachten opgeroepen de order van Milosevic te negeren en zich te verzetten tegen de eventuele komst van internationale waarnemers. Tevens heeft Seselj aangegeven dat in zijn visie over een dergelijke maatregel moet worden beslist in het Federale parlement, waar zijn partij een relatief sterke positie bekleedt.

Conclusie/voorzicht

De Bosnisch-Servische bevolking heeft, zoals verwacht, het internationale voorstel voor een territoriale verdeling van Bosnië-Herzegovina afgewezen. De Bosnisch-Servische politieke leiding heeft gesteld te hopen dat een herzien verdeelingsvoorstel zal worden gepresenteerd, waarover nieuwe onderhandelingen mogelijk zijn. De kansen daarop zijn uiterst klein.

Er zijn aanwijzingen dat de "Joegoslavische" politieke leiding aanstuurt op vervanging van de Bosnisch-Servische president Karadzic. In de huidige controverse tussen de Bosnisch-Servische en "Joegoslavische" politieke leiding lijkt een hoofdrol te worden gespeeld door de Bosnisch-Servische commandant Mladic. Deze lijkt wel grote bezwaren te hebben tegen het "Joegoslavische" ijveren voor aanvaarding van het voorstel van de Contactgroep, maar niet bereid te zijn de Bosnisch-Servische politieke leiding openlijk te steunen.

De leiders van de Bosnische Moslims nemen afstand van eerdere pleidooien voor opheffing van het wapenembargo, omdat zijn vrezen voor de militaire en politieke gevolgen ervan op korte termijn. Nevenoverwegingen kunnen zijn dat de Moslims zich in de praktijk ook onder het embargo-regime kunnen bewapenen. Er zijn nieuwe aanwijzingen dat de betrekkingen tussen Kroaten en Moslims gespannen zijn.

Servische functionarissen hebben hun principiële verzet tegen stationering van waarnemers aan de grenzen met Bosnië-Herzegovina opgegeven. Betwijfeld moet echter worden of de Servische concessies in voldoende mate tegemoet komen aan de wensen van de Veiligheidsraad.

Volgens een "Joegoslavische" afgezant is de wederzijdse erkenning van zijn land en Kroatië nabij. Met zo'n erkenning zou "Joegoslavië" in ieder geval voorlopig formeel afstand nemen van het streven naar een groot-Servische staat.

Hoewel de Kroatische regering de komende weken zal blijven proberen UNPROFOR te bewegen tot extra inspanningen om het VN-vredesplan voor Kroatië ten uitvoer te brengen, blijft de kans dat deze pogingen succes zullen opleveren klein.